

הפרשה בהלכה

משא ומתן בדברי רבותינו ראשונים ואחרונים עד פוסקי זמננו
פותח שערי הבנה בסוגיות הנוגעות להלכה ולמעשה
המקושרות לפרשת השבוע

בראשית - שמות

מאת

יששכר דוב פראנד

בן לא"א דוד צבי ז"ל

ה'תשפ"ד

הסכמת הגאון רבי אהרן פלדמן שליט"א

RABBI AHARON FELDMAN
421 YESHIVA LANE, APT 3A, BALTIMORE, MD 21208
TEL.: 410-6539433 Fax: 410-6534694
STUDY: 410-4847200 EXT. 6050
E-MAIL: RAF@NIRC.EDU

ROSH HAYESHIVA
NER ISRAEL RABBINICAL COLLEGE

ראש הישיבה
ישיבת נר ישראל

דברי ברכה

ידידי הרה"ג הרב יששכר דוב פרנד שליט"א הולך ומוציא לאור חיבור הנקרא "הפרשה בהלכה" המבאר
בטוב טעם ודעת הרבה סוגיות רחבות שבפרשיות השבוע וביקש ממני כתב הסכמה, והנה הרב המחבר הוא
מרביץ תורה לרבים עשרות בשנים כמגיד שיעור בישיבתנו הקדושה וידוע לרבים בשיעוריו ובנאומיו
המפורסמים כת"ח מובהק ואין צריך לידידי ולכוותי להסכים אליו, ולא נשאר לי אלא לברכו שיתקבלו דבריו
בכי מדרשא ושימשיך להאיר את העולם בתורתו עד ביאת ינון.

החזתם לכבוד התורה
אפ"ק פלדמן
אהרן פלדמן

בס"ד

שמואל קמנצקי
Rabbi S. Kamenetsky

2018 Upland Way
Philadelphia, PA 19131

Home: 215-473-2798
Study: 215-473-1212

קט"ו נכסז גולפג
 אלוה"ק רב קמנצקי שליט"א
 כבודו יתברך
 יצאנו ספר הפרשה קהלך מלך ספר
 נראה כב' גלגל יפולא דספריו חלקים
 דמלך מלך קמנצקי שליט"א
 חר"ה יפולא קמנצקי שליט"א
 דרכו יתברך ונכסז חר"ה ספריו
 ולבד חר"ה בני חר"ה חר"ה
 חר"ה קמנצקי שליט"א

בע"ה כ"ז טבת תשפ"ג

לדומע"כ הרב הגאון ר' יששכר דוב פראגד שליט"א

ראיתי ספרו הפרשה בהלכה מתוך הספר נראה כב' מלבד ידיעתו בספרי הלכה גם ראיתי שמקף כמה ענינים ברוחב ידיעתו וגם חריפותו בתורה.

ברכתי שכב' זכה לפרסם את פסקיו ורוב תורתו לרוחב בני תורה בעולם התורה.

בברכה
שמואל קמנצקי

RABBI JACOB I. RUDERMAN
400 MT. WILSON LANE
BALTIMORE, MD. 21208

יעקב יצחק הלוי רודרמן
באלטימאר, כד.

עתה באתי להסכים על ספרו של הרב הגאון סיני ועוקר
הרים יקר ערך מאוד אוצר כלי חמדה המצויין ר' יששכר
דוב פראנד שליט"א שלמד בישיבתינו כעשרים שנה ושקד
על תלמודו ביגיעה מרובה ובישרות הבנתו ועלה במעלות
התורה להיות מבחירי תלמידי הישיבה, ועכשיו הוא אחד
מהרמי"ם החשובים שבתוכה.

הספר הוא על מס' תמורה ומועד קטן ומפלפל בטוב טעם
ודעת לבאר וללבן סוגיות חמורות כיד השם הטובה עליו,
ויהי' ספרו לתועלת ללומדים מסכתות אלו. והנני מברכו
שבכל אשר יפנה ישכיל ויזכהו ה' להפיץ מעינותיו חוצו;
וילכו רבים ויהנו מאור תורתו.

החותם לכבוד התורה ולומדי' מתוך ברכה והוקרה

יעקב יצחק רודרמן

הרב שמחה זיסל ברוידא ראש ישיבת חברון עיה"ק ירושלים

Rabbi S. Z. BROIDE DEAN OF HEBRON YESHIVA JERUSALEM ISRAEL
P. O. B. 5162 Tel. 65933

יום ד' ה' שבט תשמ"ג

בלטימור

בא לפני האברך החשוב מאד הרב הגאון ר' יששכר פראנד שליט"א מתלמידיו הותיקין של ידידי גאון ישראל פאר הדור רבי יצחק י. רודרמן שליט"א, ור"מ בישיבה הקדושה נר ישראל בבלטימור אשר בארצות הברית, ובידיו קונטרסים אחדים שעומד להוציא לאור על עניני אנינות ואבילות שעסק בהן באבילותו על אביו זצ"ל. מה מאד שמחתי ועלז לבי בראותי דברים משמחי לב על ענינים אלו חידושים נפלאים ערבים ונעימים עם הערות מאירי עינים היוצאים מידי ת"ח גדול למדן מובהק ומעמיק, השט בים התלמוד וצולל לעמקו ומעלה מרגניתא טבא. עיני צופות לראות את ספרו החשוב יוצא לאור ועולה על שולחן מלכים עם יתר חידושי הרבים שנתבשמתי כבר במעט ובמזער מהם בעת שנשא ונתן עמי כמה פעמים בישיבי בישיבת בלטימור הקדושה,

הכו"ח למען כבוד התורה ולומדיה,

שמחה זיסל ברוידא זצוק"ל

מרדכי גיפטער

ישיבת טלז

RABBI MORDECAI GIFTER
28570 NUTWOOD LANE
WICKLIFFE, OHIO 44092

בע"ה - משונה קרן ברגל

א' דחווהמ"ס תשמ"ז

לכל שוחרי תושי',

הרב היקר ונעלה בתורה ויראה מוה"ר יששכר דב פרנד
נר"ו, ידוע לי עוד מימי בחרותו כאחד מבחירי התלמידים
בישיבת נר ישראל, ועתה הנהו אברך כמדרשו ונמנה בצוות
מריביצי תורה בישיבת נר ישראל, והנהו צורבא דלעי
באורייתא טובא.

ומאד ינעם לי לדעת שהנהו עסוק כעת להוציא לאור
מחידושיו במס' מוע"ק בעניני אבלות למקצועותי, והדפסת
הדברים היא בכלל חובת זכות ה"ללמד" ויסוד הוא
בהרבצת תורה, ומובטחני שהמעיינים ימצאו נועם בדבריו,
בע"ה.

יהא ה' עמו להוסיף במעלות התורה והיראה ויתבדרון
מילוי' בין שוחרי תושי'.

בברכת חג שמח,

מנאי, אוהב לכל לומדי תורת ה',

מרדכי גיפטער

אקדמות מילין

באלשיך בפרשת כי תבא (דברים, כו) הקשה על מה דאיתא במדרש שבשביל מצות ביכורים נבראו שמים וארץ, וז"ל: אמנם בשום לב אל מה שהגדילו רבותינו ז"ל בבראשית רבה (א ו) התמיהא הזאת, נבא עד תכונתה, באומרם בראשית ברא כו' בשביל מצות בכורים שנאמר בה ראשית בכורי אדמתך ברא אלהים את השמים כו', כי הלא יפלא מה גדלה המצוה הזאת שעליה לבדה נברא העולם, עכ"ל.

ושם בהמשך דבריו כתב ליישב: ועל כן צוה יתברך עשות את כל הכבוד האמור במשנה, למען יורו כי אינם כפויי טובה רק מכירים כי הכל שלו יתברך, ומביאים ראשית כל פרי דרך כבוד, כי זה כל מה שיבקש הוא יתברך על כל מה שברא. כי הלא כל העולם אשר ברא בעבור האדם לא היה כי אם למען יחזיק לו טובה ויהללנו ולא יהיה כפוי טובה, ובזה תלוי קיום כל התורה. והוראה עיקרית אל היות זאת כונתו יתברך, הלא גלה ופירש במשנה זו ובמצוה זו, שאם לא כן למה חרד על שוה פרוטה את כל החרדה והכבוד. ובגלל הדבר הזה הטיבו אשר דברו ז"ל שבשביל מצות בכורים נברא העולם, כי הוא על שנחזיק לו טובה על המחיה ועל הכלכלה, וההקש בכל יתר דברים, כי זו בנין אב על כולם וגם כוללת הכל, כי על ידי ארץ ושמים ומזלות וחמה ולבנה נעשים ומתבשלים הפירות וזה כל העולם, עכ"ל.

חזינן מדבריו כמה נעלית מידה זו של הכרת הטוב, שבשבילה נבראו שמים וארץ וכל צבאם "ובזה תלוי קיום כל התורה", כלשונו הזהב של האלשיך.

והנה מפרשת ביכורים למדנו נמי איך היא הדרך הראויה להכיר טובה, דאין די במה שמודה על ההטבה גרידא, אלא יש לאדם להכיר ולהודות על כל החסד שנעשה עמו ועם אבותיו מחמת השתלשלות החסדים זה מזה עד שבא לידי טובה זו ששרתה הברכה בפירותיו.

ובספר 'ירח למועדים' (פסח, מאמר יב) מהרה"ג ר' ירוחם אלשיך שליט"א העיר, דמשום הא פתח בעל ההגדה מ"ארמי אובד אבי" ואילך ולא מן המקראות המפורשים בשמות, דאין די בסיפור יציאת מצריים לבדו להודות על גאולתנו ועל פדות נפשנו, אלא מצווה עלינו לספר ולהאריך מתחילת כל המעשים והחסדים עם אבותינו ועימנו. ומשום דכל עניינו של ליל הסדר הוא הכרת הטוב, מייתי לה התנא מפרשת הביכורים דווקא, דזהו כל עניינה כמבואר.

הפרשה אקדמות מילין בהלכה

ועל דרך זו איתא נמי במהר"ל (גבורות ה', פרק א) ז"ל: ובפרק אין עומדין (ברכות, לג, ב) ההוא דנחית קמיה דר' חנינא אמר האל הגדול הגבור והנורא האדיר והאמיץ והעוזז והאמתי והיראוי וכו' אמר ליה סיימתנהו לכולהו שבחיה דמרח השתא הנהו שלשה אי לאו דאמרינהו משה באורייתא ואנשי כנסת הגדולה תקנינהו בתפלה לא הוי אמרינן להו ואת אמרת ואזלת כולי האי, משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שהיה לו אלף אלפי דינרי זהב והיו מקלסין אותו בשל כסף וכו' ע"כ. ופירוש הרמב"ם ז"ל כי אין לספר שבחו מצד האיכות שאין לעמוד על שבחו עד היכן מגיע השבח ההוא שמספר, וגם מצד הכמות גם כן שאין לגמור שבחו מצד הרבוי ששבחו הם בלי תכלית וקץ. ולפיכך אמר שהוא משל וכו' כי אם מקלסין אותו בשל כסף הרי חלוף יש בין הכסף ובין הזהב מצד האיכות, ומה שיש לו אלף אלפי אלפים דינרי זהב ומשבחים אותו באלף הרי חלוף זה מצד הכמות. ומפני זה יש לשאול איך אנו מצווים לספר נפלאותיו של הקדוש ברוך הוא בליל היציאה ולמה לא נאמר בזה גם כן מי ימלל גבורות ה' וגו'. עכ"ל.

דלכאורה הדברים נראים כסותרים, היאך שייך להאריך בשבחו של הקב"ה על ידי סיפור יציאת מצריים והא אין אנו יכולים להוסיף שבח על מה שכתב משה בתורה ואדרבא הוי כממעט בכבודו של מקום, ששם קץ וגבול ומשבח על הא ותו לא.

וכתב ליישב ז"ל: אבל תירוץ קושיא זאת שודאי כשבא לספר שבחו של מקום בודאי בזה שייך לומר מי ימלל גבורות ה', אבל מה שאנו מצווין לספר בליל היציאה נפלאותיו, אין זה בשביל להגיד שבחו, רק שאנו מספרים שבחו שלא נהיה כפויי טובה שעשה הקדוש ברוך הוא לנו נסים ונפלאות ואין אנו מודים לו עליהם. וכי אין אנו מחויבים לספר מה שהטיב עמנו, אף על פי שאי אפשר לספר כל הטוב שעשה עמנו ואף מקצת נפלאותיו, מכל מקום בשביל זה אין לומר שלא לספר מקצת מהן לומר שאין אנו כפויי טובה, עכ"ל.

היינו דחלוק סיפור גבורות ה' הנאמר בדרך תואר ושבח, דבזה אין לנו להוסיף ואדרבא המוסיף גורע, מסיפור ושבח הנאמר בדרך הלל והודאה מצד הכרת הטוב, דבוודאי חיוב הוא להכיר ולהודות על נפלאותיו כפי כוחנו, אף על פי שבוודאי אי אפשר להגיע עד תכליתו ומ"מ לא נמנע מפני זה להלל כפי האפשר שאין אנו כפויי טובה.

ומכל הלין נבא אל המבוקש, דאף שאיני כדאי לספר שבחו של הקב"ה על כל החסד שעשה עמי מיום היותי על האדמה עד היום הזה בעמדי בשערי הספר בסייעתא דשמיא, מ"מ אין אני פטור מלהודות ולהלל לבוראי כפי כוחי.

הנה אם באתי להשמיע כל תהילות ה' ונפלאותיו עלי בחסדו הגדול כפי חובתי, יכלה הזמן והיריעה והמה לא יכלו. אמנם החרש לא אוכל, לכן אבא בדברים קצרים בסיפור עיקרי הדברים אשר הביאוני עד הלום בחסדי שמים.

אהללה ה' בחיי אזמרה לאלקי בעודי אשר שם חלקי בין כתלי בית המדרש דישיבת נר ישראל באלטימאר יצ"ו, מקום גדולי תורה ויראה, רבותינו ראשי הישיבה נ"ע ויבדלחט"א.

והנה ידוע ד'רבו מובהק' הוא זה שממנו למד רוב תורתו, ועל פי זה יש לי לומר שזכיתי בחסד ה' גם ל"ישיבה מובהקת" היא ישיבת נר ישראל, ממנה רוב מנין ובנין תורתי וקומת אדם שלי כבר למעלה משישים שנה. בצילם של ראש הישיבה רבינו הגאון ר' יעקב יצחק רודערמאן זצ"ל מגדולי דרא קמאה שממנו ראינו צורת אדם גדול מהי. חתנו וממלא מקומו הגאון רבי יעקב ווינברג זצ"ל שהיה לי למראה מקום להעמידני בקרן אורה ולסלול לפני דרך למצוא את מקומי ויעודי בעולם התורה. מרן המשגיח רבי דוד קרונגלס זצ"ל היה לי ולשלשה דורות של תלמידים למופת של יראה טהורה. את רבינו הרב יעקב משה קולפסקי זצ"ל זכיתי ושימשתי במשך שנים רבות וממנו למדתי דרכה של מסירת התורה היאך יש ללמוד והיאך יש ללמד. ובין בני החבורה כולה, אלפי תלמידי הישיבה הק', זכיתי וראיתי "אחריות" מהי בדמותו של הרב נפתלי נויברגר זצ"ל, איש חכם ונבון, שבהנהגתו הטמיע שיעור זה בלב כולנו. הוא היה רבי בחכמת החיים, וסמל ודוגמא לאחריות עבור כלל ישראל.

עוד בימי חרפי ביקשתי בסתר ליבי לזכות ולהיות מרביץ תורה בהיכלי הישיבות. אכן הרבה עשו כן ולא עלתה בידם. אך בחסד ה' עלי זכיתי וייתן לי ה' אשר שאלתי, להרבות גבולי בתלמידים באותו השער המצויין בהלכה ישיבת נר ישראל, לדלות ולהשקות מתורת רבותי כבר קרוב לחמישים שנה. וכמה גדל חסדו עלי שזיכני לגור בשכונת הישיבה ולהסתופף אני ומשפחתי בחצרות ה' והיכלו.

זאת ועוד. הקדוש ברוך הוא גלגל לפתחי בהשגחתו הנפלאה ענין אשר לא שיערתי ולא עלה על ליבי. כי אחר כמה שנים שזכיתי ומסרתי שיעור יומי בישיבה הקדושה, התחלתי לומר שיעור בהלכה על פרשת השבוע בבית הכנסת אגודת ישראל באלטימאר, ברשותו של רב הקהל איש האשכולות הרב משה היינעמאן שליט"א שבטוב עינו חלק עמי את הדוכן לפני יותר מארבעים שנה, לנצח אסיר תודה אני לו על הזדמנות נפלאה זו. ספר זה הוא כמנחת ביכורים מאותם השיעורים שזיכני ה' למסור ברבים לפני חברים מקשיבים.

אמנם כדברי הכהן הגדול ביום הכיפורים (יומא, סח, ב) "יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן" וכמה מעלות טובות למקום עלינו.

מקום של ברכה לעצמה קובעת נוות ביתי מרת נחמה תחי', בוודאי הוא ששלי ושלכם שלה, ואכן מנשים באוהל תבורך, אולם אין די בלשונות התדירות להביע די הצורך כל

הפרשה אקדמות מילין בהלכה

תהילתה ושבחה. אשר מלבד מסירות נפשה באקרובי בניה לבי כנישתא ובאתוניי בעלה בי רבנו, גם נטלה על שכמה פרנסת הבית במשך השנים שלמדתי בכלל, וסבלה כל קושי כלכלי שהוא מנת חלקם של העובדים בשדה החינוך, "יודע כל שער עמי כי אשת חיל את". גם על הדרשות אשר נשאתי ברבים נתנה עינה הטובה, בביתנה היתרה וחכמתה יודעת היא להבחין בנשמע ובשאינו נשמע, כאמרם ז"ל "כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך אני מקבל שכר על הפרישה". אשת חיל מי ימצא בטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר.

מעשה שמעתי ממרנא בעל החפץ חיים, שבעת שיצא לאור עולם ספר משנה ברורה בכל שכלולו והדרו, שמעוהו שח עם קונו אשר על ליבו ואומר "כמה זיכיתי, כמה עשיתי בשבילי, זיכית אותי לכתוב ספר משנה ברורה וחפץ חיים ושמירת הלשון, מה אעשה איפה אני בשבילך?".

כמה רחוקים אנו מהגיון ליבו והרגשו הדק של אותו צדיק, אבל כך הוא אליבא דאמת. וכמה נאים הם דברי קדשו של מרן בעל 'בית יוסף' בכלותו את פירוש הטור (חו"מ תכו) וז"ל:

אוחילה לא-ל אחלה פניו יזכני כו' אהיה בכלל מצדיקי הרבים. ויזכני לחבר עוד ספרים הרבה לזכות רבים. ולמען רחמיו וחסדיו לא תפסוק תורה מזרעי כדכתיב (ישעי' נט, כא) לא ימושו מפיו זרע ומפי זרעך ומפי זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם. תם ונשלם שבח לבורא עולם.

מדי דברי בעניינא דהכרת הטוב, לא יפקד מקומן של יתר מיטיבי ואנשי חסדי, שבמעשיהם הניחו את היסוד ממנו עלו הדברים הבאים בספר זה.

לפני יותר מארבעים שנה זיכני ה' להגדיל תורה במסירת שיעורי הלכה בפרשת השבוע לפני חברים מקשיבים, בבית הכנסת אגודת ישראל באלטימאר יצ"ו.

כידוע לכל מגיד שיעור ומרביץ תורה במשך כמה שנים, שמצוה להביא מן החדש, מה ששנה בשנה זו לא ישנה בשנה אחרת. אלא שסייעתא דשמיא מיוחדת היא ביד מגידי השיעורים להביא מן החדש בכל שנה. אף אני בעת אשר נזקקתי למצוא ענין חדש, מצאתי לי חבר, ידידי עוז הרב שרגא נויברגר שליט"א, שבטוב עינו סייע בעדי בבקאות ופלפול כמשאת ידו.

על טוב יזכרו, איש בשמו יבורכו, בני החבורה היקרים משתתפי השיעור, שטרחו והקליטו את הדברים מדי שבוע, ישלם ה' שכרם.

הפרשה אקדמות מילין בהלכה

ברכת טוב מיוחדת להני תרי גברי מוקירי רבנן, ידידי היקרים ד"ר מנחם מנדל (Marcel) ריישר ומר יעקב מנחם (Joey) פולק הי"ו, שנתנו אל ליבם להקים את ארגון "יד יחיאל" העוסק בעריכת והפצת השיעורים המוקלטים, ישלם ה' פעלם הטוב. זכורני, בעת שהגיעו מאה 'קסטים' הראשונים של השיעור, אמרתי אל ליבי וכי מה אעשה בתשעים וחמש הקסטים שעתידים לשבת שוממים בביתי. אך לא כך עלתה במחשבה לפניו יתברך, ובחסדו הגדול זכינו ופרסמנו יותר מאלף חמש מאות שיעורים שונים עד היום. כן יעשה ה' וכה יוסיף בחמלתו.

את הפרסום בכתב של חלק ההשקפה של השיעור השבועי, נטל על עצמו ידידי ורעי מקדם געים המידות רבי דוד טווערסקי הי"ו, לפנינו מסיאטל וכיום בירושלים עיר הקודש, שבנדבת רוחו מאזין להקלטת השיעור, והוא כותב על הספר כיד ה' הטובה עליו בכשרונו ודעתו הרחבה, ובשירותי הדואר האלקטרוני של משרדי torah.org מופצים שיעורים אלו לכל העולם. במה איכף לאלוקי מרום שזיכני לזכות את הרבים באופן כזה.

אעלה על נס את זכרו הטהור של האי שלוחא דרחמנא, ידידי היקר החכם השלם הרב מאיר זלוטוביץ זצ"ל מהוצאת ארטסקרול, שעודד אותי ודיבר על ליבי שאפרסם את הדרשות בספר, בעצתו ובעזרתו פרסמתי את חלק ההשקפה של השיעורים. כתמיד, היה הצדק אתו, ובחסדי שמים נתקבל הספר באהבה.

טוב איש חונן ונותן מדעתו וכשרונו לסייע בהרחבת גבול התורה, הלא הוא ידידנו מר משה (Morris) סמיט הי"ו מניו יורק, שפעל לשידור השיעורים בזמן אמת בכל הארץ ואף מעבר לים יחד עם עוד שיעורים של מרביצי תורה רבים המזכים את הרבים בהיקף עצום ונפלא. אין שיעור לזכותו וצדקתו עומדת לעד.

ספר זה רואה אור עולם בנדיבות ליבו וצדקת פזרונו של תלמידי היקר הנגיד רבי צבי רייא משיקאגו ונוות ביתו מרת טייבי הי"ו.

רבי צבי בן ידידי ורעי ר' ברוך משה (Barry) רייא הי"ו למד לפני בישיבת נר ישראל ומאז כבר יותר משלושים שנה הוא דן עמי בהלכה בתענוג, גישמאק וחדוות התורה, המשפיעה על כל הלומדים עמו.

בפועלו ומעשיו הטובים נעשה רבי צבי לאחד מעמודי התווך של הקהילה היהודית בשיקאגו, וידיו רב לו בנשיאת עול צרכי הציבור באמונה.

הפרשה אקדמות מילין בהלכה

יה"ר שהקב"ה ישפיע עליו ועל ביתו רוב טובה, ברכה, נחת ואריכות ימים וייתן להם כוחות להמשיך ולהגביר חיל ולהוסיף עוד כהנה וכהנה בעבודת הקודש.

ספר זה הוכן לפרסום בידיהם האמונות של מכון עלה זית, בהנהגתו של הרב הלל שמעון שימאנאוויטש הי"ו. חזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן, בתכלית המומחיות והבקיאות, על הצד היותר טוב.

תודתי נתונה לרבים מחברי המכון שעבדו על הספר, אך ברכה לעצמו קובע הרב צבי פינקלשטיין הי"ו על מסירותו ועצתו הנפלאה על כל פרט מהמלאכה.

אין דוגמא נפלאה מזו ל"אומן הקונה בשבח כלי". הספר יצא מתחת ידיהם של חכמי מכון עלה זית משוכלל בתיקון והדר שלא העליתי בדעתי. ואין די ביישר כח גרידא כדי להביע הכרת טובה כראוי על כל פעלם.

בסיומא דפרקא הללויה, לא-ל ההודאות שזיכני והביאני עד הלום והגדיל חסדו עלי ועל בני ביתי. אני תפילה שלא יסור חסדו מאיתי עד עולם, כן יזכני להוסיף ולהגביר חיילים לתורתו ועבודתו יתברך, בתוך שאר עמו בית ישראל. איכ"ר.

יששכר דוב פראנד

י' סיון תשפ"ג, יום אזכרת אא"ז יששכר דוב ליבוביץ הי"ד
אשר בו הובל למחנה ריכוז ע"י הרשעים הארורים ימ"ח

תוכן ענינים

בראשית

ג	מצות פרו ורבו
ד	סימן א	באיזה גיל חייב האיש לישא אשה
ה	סימן ב	באיזה אופנים מותר לדחות המצוה לגמרי
ו	סימן ג	האם כופים אדם לישא דוקא אשה הראויה לבנים
ז	סימן ד	בענין עריכת חופה בבית הכנסת
ח	ברכת אשר יצר
ט	סימן א	חשיבות הברכה וגדרה
י	סימן ב	בירורי דינים בהלכות אשר יצר
יא	תפילת 'מודה אני'

נח

א	איסור לימוד תורה לגוי
ב	סימן א	מקור האיסור
ג	סימן ב	בדין לימוד תורה שבכתב לעכו"ם, ובדין גוי הרוצה להתגייר
ד	סימן ג	ללמד תורה במקום שיושבים שם גוים או באמצעות כלי התקשורת
ה	סימן ד	כמה יישובים על קושית האחרונים איך למד נח תורה
ו	מאבד עצמו לדעת
ז	סימן א	מקור האיסור
ח	סימן ב	מאבד עצמו לדעת עבור הצלת רבים או להצלת חבירו
ט	סימן ג	חילול שבת עבור הצלת מאבד עצמו לדעת

בהלכה

תוכן ענינים

הפרשה

עד	בענין הקשת וברכתה
עה	סימן א מהות הקשת ואיסור ההסתכלות בה
עח	סימן ב בענין ברכת הקשת
פא	סימן ג האם מותר להודיע לחבירו שיש קשת

לך לך

פז	תלמוד תורה והצלת נפשות מי מהן גדול יותר
פח	סדר לבישת וקשירת מנעלים
צו	בענין שהה עם אשתו עשר שנים ולא ילדה
קג	בגדר מצות המוחל למול את בן חבירו
קה	מי שכיבד את חבירו בסנדקאות או מילה האם מותר לחזור בו

וירא

קז	אכילת מאכלי בשר לאחר מאכלי חלב
קכג	בענין קביעת מקום לתפילה, ובגדר דין תפילה בציבור
קכד	בענין קביעות מקום לתפילה
קכו	בגדר תפילה בציבור
קכט	בענין פיוס ומחילה
קל	סימן א בענין חובת המחילה ומהותה
קלו	סימן ב בענין חובת הנפגע למחול
קמ	בענין סעודת ברית מילה
קמא	סימן א מקור לסעודת ברית מילה
קמז	סימן ב האם סבו של הבן נחשב בעל ברית

חיי שרה

קנג	זמן חלות האבלות באותם שאין הולכים לקבור המת
קנט	בענין קבורת אשה אצל בעלה
קסה	בענין איסור נישואין

בהלכה

תוכן ענינים

הפרשה

איסור אכילה קודם בהמתו קעב
בענין הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה קעט

תולדות

בענין חיוב תפילה בציבור קפו
סימן א גדר דין תפילה בציבור קפח
סימן ב ותיקין או תפילה בציבור - מי עדיף קצה
בענין סוקלין ושורפינן על החזקות ובענין אמתלא ר
בענין עלי קללתך בני רו
בענין ברכת הריח ריד
בענין תענית חתן ביום חופתו רכ

ויצא

בענין גדול תלמוד תורה יותר מכבוד אב ואם רכט
בענין חיוב נשים בתפילה רלה
בענין נישואי הצעירה לפני הבכירה רמב
היזק ונגיבה כדי להציל את חבירו מן האיסור רנא
בענין כיבוד אביו שאינו שומר תורה ומצוות רנו

וישלח

בענין איסור חנופה רסז
סימן א יסוד איסור חנופה רסח
סימן ב נתינת כיבודים בבית הכנסת ליהודי בעל עבירה ערה
בענין תפילת הדרך רעט
סימן א יסוד דין תפילת הדרך רפ
סימן ב עיונים בהלכות תפילת הדרך רפד
בענין הפלת עובר כדי להציל נפש האם רפט

בהלכה

תוכן ענינים

הפרשה

בענין הקמת מצבה למת רצה

בענין תפילה וקריאת התורה בקבר רחל שה

וישב

בענין כח החיזוק של בעל בחירה שיג

בענין האיסור לישא אשה קטלנית שכא

בענין מיץ ענבים שלאג

סימן א בענין מיץ ענבים ויין מבושל לקידוש שלד

סימן ב עיונים בדין מיץ ענבים שלאח

בענין חמר מדינה שמב

חובת ההשתדלות למול חובת הכפחון שג

מקץ

דברי חלומות והשבתם שנמ

סימן א היחס הנכון לדברי חלומות שם

סימן ב בענין הטבת חלום שסז

בדין גילוח ביו"ט מפני כבוד מלכות, ובענין מלאכת גוזז שעג

סימן א בענין גילוח ביו"ט מפני כבוד מלכות שעד

סימן ב בגדר מלאכת גוזז שעז

בענין צירוף עשרה אנשים למנין במקום אחד שפד

האם מותר לדיין להכריע את הדין ע"פ אומד הדעת. שצ

ויגש

דרכי מסירת בשורות רעות או טובות שצט

בענין קדימת כבוד אביו לכבוד אבי אביו תז

מעלת הקבורה בארץ ישראל תיב

בענין קריאת שם אחר אדם חי תיט

בענין ברכה על ראיית מלכים וחכמי ישראל תכו

בהלכה

תוכן ענינים

הפרשה

ויחי

תלה	בענין גילוי הקץ
תמא	בענין כבוד אחיו הגדול
תמו	שותפות יששכר וזבולון
תנה	תענית ביום היארצייט
תס	מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה

שמות

תסז	שלא שינו שמם לשונם ומלבושם
תעה	קריאת שמות
תפג	בענין חופה
תצא	רפואה בשבת על ידי רופא שאינו שומר שבת
תצז	בדין 'חלב נכרי' ובדין 'חלב סתם' בזמנינו
תצח	סימן א מקור וגדר איסור חלב נכרי [חלב סתם]
תקג	סימן ב בענין 'חלב סתם' בזמנינו

וארא

תקט	בענין ברכת המוציא
תקי	סימן א נוסח ברכת המוציא, והאם נכון שאחד יוציא את כולם
תקיג	סימן ב דיני הפסק בברכת המוציא
תקיט	סימן ג טעה ובירך מזונות על הפת, ובגדר תקנת ברכת המוציא והגפן
תקכב	איסור מעונן ומכשף, ודין הזמנת קוסם בימינו
	איסור סחורה בדברים האסורים,
תקכח	וקניית מניות בחברה הסוחרת במאכלות אסורות
תקלז	כניסה לבית עבודה זרה ולכניסה של נוצרים
תקלח	סימן א כניסה למקום עבודה זרה
תקמו	סימן ב האם המוסלמים נחשבים עובדי עבודה זרה

נא

תקנג	בדין גידול כלבים
תקס	בגדר ברכת הלבנה
תקסב	סימן א מעלת קידוש לבנה וענינה
תקסה	סימן ב גדר ברכת הלבנה ויסוד החיוב לקדשה
תקע	סימן ג הזמן הראוי לקידוש לבנה
תקעה	סימן ד קידוש לבנה בלילה וביום המעונן
תקעט	איסור אמירה לנכרי
תקפא	סימן א אמירה לנכרי - מקורו וטעמיו
תקפה	סימן ב אמירה לנכרי - אופן האמירה האסורה
תקפח	סימן ג אמירה לנכרי לצורך חולה שאין בו סכנה ובמקום צינה וחום
תקצב	תענית לנפילת ספר תורה ותפילין
תקצז	כל הפטור מדבר ועושהו מקרי הדיוט

בשלח

תרו	איסור זמרה בזמן הזה ואיסור שירת פסוקים
תרח	סימן א איסור זמרה בזמן הזה
תריד	סימן ב איסור שירת פסוקי תנ"ך
תריט	עשיית קרח בשבת
תרכו	עניית אמן אחר ברכת גאל ישראל
תרלב	חיוב שלש סעודות בשבת
תרלג	סימן א חיוב אכילת שלש סעודות וסעודה שלישית
תרלט	סימן ב זמנה של סעודה שלישית

יתרו

תרמז	כבוד חמיו
תרנג	מצות קידוש
תרנד	סימן א קידוש - בעמידה או בישיבה
תרנט	סימן ב אכילה קודם קידוש

הפרשה תוכן ענינים בהלכה

קריאת עיתונים בשבת תרסה
"אל תמוש תורת אמך" חובת הבן להחזיק במנהגי אבותיו תרעה
איסור לא תחמוד כחתן שמכביר על חותנו להוסיף לו כנדוניא תרפ

משפטים

רפואה במקום פיקוח נפש תרפט
סימן א לא מן הכל זוכה אדם להתרפאות תרצ
סימן ב חילול שבת לצורך חולה ברפואה סגולית תרצה
השבת אכידה כספרים שנמצאו לאחר השואה תשב
צער בעלי חיים תשיב
שימוש בתאריך לועזי תשכב

תרומה

בירורי דינים בענינים המצויים בבית הכנסת תשכט
סימן א שיחה בטלה בבית המדרש תשל
סימן ב מכירת בית הכנסת בזמן הזה תשלה
סימן ג אופן בחירת רב ושאר מינויים ציבוריים תשמא
סימן ד חילוק המתפללים לשני מנינים עבור שני בעלי חיוב תשמז
חיבור והפרדת אותיות בשבת תשנד

תצוה

מצות הדלקת נר שבת תשסא
סימן א תנאי בהדלקת נר שבת תשסב
סימן ב אשה ששכחה ולא הדליקה גרות שבת תשסח
סימן ג מנהג אמירת פרק במה מדליקין בליל שבת תשעג
חגירת אכנז [גארטל] ולבישת כובע וחליפה בשעת התפילה תשפ
כיסוי ראש לפנויות בשעת הזכרת השם תשפו

הפרשה תוכן ענינים בהלכה

כי תשא

קידושא רבה..... תשצה
סגירת מקרר שפתחוהו בשבת והתכרר שהנורה דולקת..... תתג
מכירת עבדות..... תתז
שלוחי מצוה בהליכתן או בחזרתן כאשר הנזק מצוי..... תתיג
לימוד מקרא בלילה ודברים שבכתב אי אתה רשאי לאומדן על פה..... תתיט

ויקהל

בענין אמירת ברוך שמיה..... תתכט
בענין מלאכת קורע..... תתלה
שיעור מלאכת כותב..... תתמד
הוצאת שעון יד בשבת לרשות הרבים..... תתמוח

פקודי

פסוקי דזמרה ברוך שאמר וישתבח..... תתנו
תקנת מאה ברכות..... תתסב
אמירת 'לשם יחוד' קודם המצוה..... תתסמ
האם מותר להפוך עזרת אנשים לעזרת נשים..... תתעה
שמחת סיום מסכת..... תתפ

בראשית

מצות פרו ורבו

ויכרא אלקים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אתו זכר ונקבה ברא אתם. ויברך אתם אלקים ויאמר להם אלהים פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה (בראשית א, כו - כח)

כידוע, המצוה הראשונה שנכתבה בתורה מופיעה בפרשתנו, והיא מצות "פרו ורבו", כמו שנאמר (א, כח) "ויברך אתם אלקים ויאמר להם אלקים פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה", ולהלן בפרשת נח (ט, א) חזרה על כך התורה וכתבה "ויברך אלקים את נח ואת בניו ויאמר להם פרו ורבו ומלאו את הארץ". וכתבו הטור והשו"ע (אהע"ז סימן א) שמטעם זה חייב כל אדם לישא אשה כדי לפרות ולרבות.

והנה מצוה זו כוללת נושאים רבים ואי אפשר לעמוד על כולם, אך כאן נבוא לדון בחלקם בקצרה:

בסימן א' נדון מהו הגיל העיקרי בו מחויב אדם לשאת אשה, ובאלו אופנים מותר לדחות קיום מצוה זו.

בסימן ב' נבאר באלו מקרים מותר לדחות המצוה לגמרי.

בסימן ג' נביא את דברי הפוסקים אודות כפייה על הזיווגים בזמן הזה, כלומר, האם כופים אדם לישא דוקא אשה הראויה לבנים.

בסימן ד' נדון בקצרה אודות מחלוקת הפוסקים בענין העמדת חופת נישואין בבית הכנסת, האם טוב הדבר, או שמא ראוי להימנע מכך.

סימן א

באיזה גיל חייב האיש לישא אשה

זמן החיוב

שנינו במסכת אבות (פרק ה משנה כא), בן שמונה עשרה לחופה. ובמסכת קידושין (כט, ב) איתא, רב הונא לטעמיה דאמר בן עשרים שנה ולא נשא אשה כל ימיו כו' בהרהור עבירה, אמר רבא וכן תנא דבי ר' ישמעאל עד עשרים שנה יושב הקב"ה ומצפה לאדם מתי ישא אשה, כיון שהגיע עשרים ולא נשא, אומר תיפח עצמותיו. אמר רב חסדא האי דעדיפנא מחבראי, דנסיבנא בשיתסר, ואי הוה נסיבנא בארביסר הוה אמינא לשטן גירא בעיניך [פירוש, אמר רב חסדא, הטעם לכך שאני טוב משאר חברי הוא מפני שנשאתי אשה בגיל שש עשרה, ואילו הייתי נושא אשה מוקדם יותר, בגיל ארבע עשרה, הייתי יכול להתגרות בשטן ולא לירא ממנו], ע"כ.

ובתב השו"ע (אה"ע"ז סעיף ג) וז"ל, מצוה על כל אדם שישא אשה בן י"ח, והמקדים לישא בן י"ג, מצוה מן המובהקת, אבל קודם י"ג לא ישא דהוי כזנות, עכ"ל. ומקור דבריו שמצוה לכתחילה לישא מבן י"ג, בדברי הגמ' במסכת יבמות (סב, ב), המשיא בניו ובנותיו סמוך לפרקן עליו הכתוב אומר "וידעת כי שלום אהלך". וסמוך

לפרקן' היינו סמוך לשנת י"ג [אלא שנחלקו הראשונים אם הכוונה לתחילת שנת י"ג דהיינו י"ב ויום אחד, או לסוף שנת י"ג דהיינו בן י"ג ויום אחד].

אמנם צ"ב, מדוע נשתנתה מצוה זו משאר מצוות שהחיוב בהן חל בשנת י"ג, ואילו כאן פסק השו"ע שעיקר החיוב מתחיל רק משנת י"ח.

והשיב על כך הבאר היטב (סק"ג) וז"ל, מ"מ מצוה זו קבלו חכמנו ז"ל שבן י"ח לחופה, מאחר שצריך ללמוד קודם שישא אשה, והתחלת לימוד גמרא הוא מבן ט"ו ואילך, עכ"ל. והיינו שמקור הדין שבן י"ח לחופה הוא מדברי המשנה באבות, והמשנה לשיטתה שבן ט"ו ללימוד גמרא, וכיון שקיי"ל (חולין כד, א) כל תלמיד שאינו רואה סימן יפה במשנתו ה' שנים שוב אינו רואה, א"כ זמן הלימוד הוא חמש שנים, אלא שגם לאחר שנת י"ח יוכל ללמוד עוד ב' או ג' שנים ללא טרדה מרובה בטרם יוליד הרבה בנים.

דחיית המצוה מפני לימוד תורה

עוד כתב שם השו"ע וז"ל, ובשום ענין לא יעבור מעשרים שנה בלא אשה.

ומי שעברו עליו כ' שנה ואינו רוצה לישא, ב"ד כופין אותו לישא כדי לקיים מצות פריה ורביה. מיהו אם עוסק בתורה וטרוד בה, ומתירא לישא אשה כדי שלא יטרח במזונו ויתבטל מן התורה, מותר להתאחר, עכ"ל.

והרמב"ם (פרק טו מהלכות אישות הלכה ב) הוסיף בביאור הלכה זו וז"ל, ואם היה עוסק בתורה וטרוד בה והיה מתיירא מלישא אשה כדי שלא יטרח במזונות ויבטל מן התורה הרי זה מותר להתאחר, שהעוסק במצוה פטור מן המצוה וכל שכן בתלמוד תורה, עכ"ל.

אולם דברי הרמב"ם קשים מאוד, שהרי מבואר במסכת מועד קטן (ט, ב) שמצוה שאי אפשר לקיימה ע"י אחרים אינו נפטר ממנה על ידי ת"ת, כיון שהלימוד צריך להיות על מנת לקיים, ולא נאמר בזה הדין של עוסק במצוה פטור מן המצוה, וא"כ מהו שכתב הרמב"ם שעוסק במצוה פטור מן המצוה וכל שכן בת"ת, הלא אדרבא, ת"ת גרוע יותר לענין זה, שהרי מצות

פריה ורביה היא מצוה שא"א לקיימה ע"י אחרים.

וראיני במהר"ם שיק (אהע"ז סימן א) שרצה לחדש שמצות פריה ורביה נחשבת מצוה היכולה להתקיים ע"י אחרים, שהרי עיקר טעם המצוה הוא למלא וליישב את העולם, וזה ניתן להיעשות גם ע"י אחרים. וכתב שבכך יומתק לשונו של בן עזאי (יבמות שם) "אפשר לעולם להתקיים ע"י אחרים", ולפיכך, בן עזאי שחשקה נפשו בתורה ולא פסק מעולם מדברי תורה, אינו צריך להיבטל ממנה עבור קיום מצוה זו, אבל אחרים שלפעמים מבטלים ומפסיקים, א"כ חל עליהם לישא אזא. ולפי"ז יאירו היטב דברי הרמב"ם שאם היה עוסק בתורה וטרוד בה ויהיה מתיירא מלישא אשה כדי שלא יטרח במזונות ויבטל מן התורה הרי זה מותר להתאחר, שכוונתו כמו שכתב בדעתו הבית שמואל (שם סק"ה) שאין הגבלה לזמן האיחור [ודלא כהרא"ש קידושין פרק א סימן מב], אלא מותר להתאחר אפילו לעולם עד שיפסק החשש

א. אגב, יש להזכיר שדינו של בן עזאי נפסק בשו"ע (שם סעיף ד) וז"ל, ומי שחשקה נפשו בתורה כבן עזאי, תמיד, ונדבק בה כל ימיו, ולא נשא אשה, אין בידו עון, והוא שלא יא יצרו מתגבר עליו עכ"ל, והוא מדברי הרמב"ם (שם הלכה ג). אכן, הערוך השלחן (שם סעיף יד) העיר שהרי"ף לא הביא את דינו של בן עזאי כלל, וביאר הערוה"ש הטעם, שמדריגה כזו אינה מצויה כלל וכלל, וגם בזמן חכמי הש"ס היה בן עזאי אחד ואין שני לו, וע"כ צ"ל שלא היה ביכולתו לפרוש מן התורה כלל וכלל, ואפשר שהיתה אף סכנות נפשות אם היה פורש מן התורה.

סיבה אחרת, אין כופים אותו, והוסיף שמ"מ לא יתאחר מפני סיבה חיצונית כזו אלא עד שנת עשרים וארבע.

ובעין זה נשאל המהר"ם שיק (שם) באחד שהזדמן לו שידוך בהיותו בן עשרים, וברור לו שאם ימתין עוד מספר שנים יוכל לקבל שידוך יותר הגון עבורו. מלבד זאת, אם ישתדך כעת הוא חושש לביטול תורה ויראה. האם למרות כל זאת הוא מחויב להשתדך דוקא עתה כשהוא בן עשרים כפי שפסק השו"ע. וכתב המהר"ם שיק שדבר זה תלוי בשאלה הידועה אודות מי שיש לו אפשרות לקיים עתה מצוה, ואם ימתין יוכל לקיים מצוה יותר חשובה, או באופן יותר מהודר, אם רשאי להמתין, או שיש בכך משום אין מעבירין על המצוות. והביא שם את דברי החכם צבי (סימן קו) שדן בכך בארוכה והביא ראיות לכאן ולכאן, ולבסוף הסיק שבמצוה אחת שאפשר לעשותה היום שלא מן המובחר ולמחר מן המובחר, טוב להמתין למחר, משום שדין אין מעבירין על המצוות לא נאמר אלא בשתי מצוות, אבל במצוה אחת שממתין לעשותה באופן מהודר יותר לא נאמר הכלל שאין מעבירין על המצוות.

והביא המהר"ם שיק ראייה לזה מהאבות הקדושים, שאל"כ איך המתין יצחק אבינו מלישא את

והיראה הנ"ל, ולשון 'העוסק במצוה' שנקט הרמב"ם אינו עיקר הטעם, אלא הטעם הוא משום "כל חפצין לא ישוו בה", והיינו באפשר ע"י אחרים.

עוד ראיתי להציץ אליעזר (חלק ד סימן טז פרק ב) שהביא את לשון השו"ע (יו"ד סימן רמו סעיף יח), תלמוד תורה כנגד כל המצוות, היה לפניו עשיית מצוה ותלמוד תורה, אם אפשר למצוה להעשות ע"י אחרים לא יפסיק תלמודו, ואם לאו יעשה המצוה ויחזור לתורתו, עכ"ל. הרי שכדי להפסיק מלימודו הציב השו"ע שני תנאים: א. אי אפשר למצוה להיעשות ע"י אחרים. ב. שאחרי עשיית המצוה יוכל לחזור לתורתו. וכאן שני התנאים הללו אינם מתקיימים, שהרי אפשר למצוה זו שתקיים ע"י אחרים כמש"כ המהר"ם שיק, וגם אי אפשר שיחזור לתורתו באותה איכות כפי שהיה בתחילה.

האופנים בהם מותר להתאחר אפילו אחר שנת עשרים

בהמשך דבריו כתב השו"ע (סעיף ג) וז"ל, ומי שעברו עליו עשרים שנה ואינו רוצה לישא, בית דין כופין אותו לישא כדי לקיים מצות פו"ר. ובפתחי תשובה (סק"ה) הביא שהמהריק"ש דייק מלשון המחבר ואינו רוצה לישא, שאם רוצה לישא אלא שמתעכב עד שימצא אישה נאה או מפני

רבקה עד היותו בן ארבעים שנה, ויעקב אבינו עד היותו בן פ"ד שנה, הלוא בן נח מצווה על פו"ר עד שעת מתן תורה, וזמן פו"ר הוא בן כ'. ויותר קשה על אברהם אבינו שהיה ראש לזרזין וממנו למדים דין זריזין מקדימין, איך לא נזדרז להשיא לבנו אשה בזמן מצותו. אלא ודאי צ"ל שעיקר חפצם היה

להוליד בנים זרע קודש שיקרא בהם שמם, ולכך המתינו עד שישתקע רתיחת הדם והמיית הטבע ויתעלו ויתקדשו ביתר שאת ועוז, ועל ידי זה גם בניהם אחריהם יהיו קדושים והגונים. ועל כן המתין אברהם אבינו עד שילמדנו ביתר שאת ויתקדש למען יהיו בניו טובים וישרים, עכ"ד.

